

jednak své teze dokládá a jednak odhaluje tyto skryté souvislosti jako imanentně problematické ve vztahu k představám o bezproblémovém vývoji moderní společnosti. Takto postrádá jeho studie silnější přesah, který by odkazoval k jednoznačným teoretickým východiskům – kritickou se takto jeho teorie společnosti (v konceptech rizikové společnosti nebo reflexivní modernizace) stává teprve odvozeně. Děje se tak teprve v teoretických důsledcích a ve světle odhalených skutečností (fakta a trendy) a jejich souvislostí, která sama o sobě „zvedají obočí“ samotných sociálních aktérů. Přesto tato jistá míra kritické neúplnosti postačuje v situaci, kdy je především potřeba upozornit na skrytý charakter rizikovosti (nebo reflexivnosti) moderní společ-

nosti, tak jak se Beck domnívá, že zůstává zahalen v teoriích a konceptech jednoduché moderny.

Na závěr je třeba uvést, že publikace této slavné knihy je klíčovým zaplněním bílých míst sociologické literatury u nás. Je tomu tak proto, že Beckovy ústřední termíny (riziková společnost nebo reflexivní modernizace) mohou vědě pomoci nalézt odpověď na nejpálčivější otázku dneška: Jak je možné, že vývoj lidské společnosti může ohrozit samotnou lidskou společnost? Z tohoto hlediska je obohacení českého kontextu o tuto knihu jedním z významných kroků na nelehké cestě otázek a odpovědí vedoucích snad k poznání základních charakterů lidské sociability a člověka vůbec.

DISKUSE O VZTAHU PŘEROZDĚLOVÁNÍ A UZNÁNÍ / Zuzana Uhde
FRASEROVÁ, N., HONNETH, A. 2004. *PŘEROZDĚLOVÁNÍ NEBO UZNÁNÍ?*¹.
PŘEL. A. BAKEŠOVÁ A M. HRUBEC. PRAHA: FILOSOFIA.

V českém překladu vyšla minulý rok společná kniha dvou významných osobností kritické teorie Nancy Fraser a Axela Honnetha. Nancy Fraser působí jako profesorka sociální a politické vědy na New School of Social Research v New Yorku a Axel Honneth je profesorem sociální filozofie na Goethe-Universität ve Frankfurtu nad Mohanem a zároveň ředitelem frankfurtského Institutu pro sociální výzkum. Zvláštní význam této publikaci dodává její dialogický charakter, oba autoři na sebe navzájem ve dvou krocích reagují a v širokém interdisciplinárním rámci předkládají vlastní návrh obnovy původních nároků kritické teorie na úrovni morální a politické filozofie, sociální teorie a politické analýzy. Českému čtenáři se tak dostává do rukou inspirativní diskuse o problémech současných kapitalistických společností a způsobech normativního zakotvení vztahu teorie a praxe, ke kterému oba teoretici v souladu s tradicí kritické teorie směřují.

Prvotním impulsem ke vzniku jejich společné knihy byla snaha znovu promyslet vztah mezi *přerozdělováním* a *uzná-*

ním. Zatímco teorie distributivní spravedlnosti dominovaly teoretickému diskurzu zejména ve „fordistickém“ období, v současné fázi globalizujícího se kapitalismu nabývají na významu teorie uznání, které reflektují stupňující se transkulturní výměnu a proces pluralizace hodnot, jež se odrážejí ve znovuoživení etnického nacionalismu a náboženského fundamentalismu. Oba autoři se shodují na nutnosti vztáhnout individuální autonomii k intersubjektivnímu souhlasu a v klíčové roli úkolu konceptualizovat vzájemný vztah přerozdělování a uznání, Honneth se ovšem na rozdíl od Fraser domnívá, že přerozdělování lze tematizovat v rámci bojů za sociální uznání. Proti tomuto přístupu staví Fraser *dvoudimenzionální teorii spravedlnosti*, která umožňuje analytické rozlišení materiálních bojů za přerozdělování a kulturních bojů za uznání.

Vzájemnou rozpravu otevírá Nancy Fraser, jejímž východiskem je přesvědčení, že oddělení kulturní politiky uznání od sociální politiky egalitárního přerozdělování vytváří v teorii zavádějící protiklady. Podle ní tvoří dimenze politické

KAŽDODENÍK RODINA: Každodenník Rodina nabízí přehledně uspořádané, podrobně strukturované a komplexní informace k tématu rodičovství a především výchově dětí. Odkazy jsou strukturovány tematicky v logické posloupnosti, kategorie jsou velmi rozsáhlé, a nevěnují se tedy všem podkategoriím. Kategorie Bříška nabízí odkazy k tématům početí, potratů a interrupce, informace o porodnických zařízeních a k porodu obecně, porodním asistentkám, porodu doma, cvičení v těhotenství atd. Ráda bych se krátce zastavila u kategorie Potrat a interrupce, která vedle znění Deklarace práv počatého dítěte obsahuje především osobní zkušenosti čtenářek a čtenářů s daným tématem, většina článků není orientována neutrálně, ale spíše pro-life. V podkategorii Miminka najdeme odkazy k péči o novorozence, kojení, častým problémům kojenců, ale i k mateřským centrům. Kategorie Batolata obsahuje odkazy na deníčky různých rodin a články k tématu hlídání dětí. Další kategorie jsou Prťata, Školáci, Dospívání, Náhradní rodina (informace pro náhradní i adoptivní rodiče, a to jak osobní zkušenosti čtenářek, tak odborné informace), Výchova, Vztahy, Nápadky a aktivity, Zdraví, Výživa, Bydlení a Peníze. Další skupina odkazů obsahuje: Diskuse, Poradny, Katalog, Přehled jmen, Zajímavé akce, Deníčky, Dárky (tipy na dárky pro rodinné příslušníky). Stránky nabízejí rovněž možnost vyhledávání, inzerce a registrace a pravidelného zasílání informací. Stránky jsou v českém jazyce.

<http://www.rodina.cz> | **Hodnocení:*****1/2

NÁRODNÍ CENTRUM PRO RODINU: Národní centrum pro rodinu (NCR) je neziskovou organizací, která byla založena v roce 1996 Českou biskupskou konferencí. Jejím cílem je monitorovat společenské podmínky, které se vztahují k rodině, podporovat a iniciovat pro-

ekonomie a kultury dvě strany téže mince, ke kterým se musíme vztahovat s vědomím jejich analytického odlišení, zároveň ale s důrazem na jejich praktickou provázanost. Fraser tím rozšiřuje pojetí spravedlnosti, jejímiž měřítky jsou jak objektivní podmínky zahrnující rozdělení materiálních zdrojů, tak intersubjektívni podmínky týkající se institucionálních vzorců hodnocení a interpretace. Aby bylo možné zahrnout obě dimenze do jednotného rámce spravedlnosti, Fraser předkládá *statusový model uznání*, který uznání pojímá jako záležitost spravedlnosti, nikoli sebeuskutečnění, jak je tomu v podle Fraser psychologizující teorii Honnetha, a spojuje ho s problémem sociálních institucí a sebeurčení individuí prostřednictvím sociálních interakcí. Intersubjektívni podmínka spravedlnosti je tak definována rovnými příležitostmi, ve kterých může každý člen společnosti realizovat své rovné právo usilovat o sociální ocenění. Zásadní výhodou statusového modelu je podle Fraser jeho aplikovatelnost v podmínkách hodnotového pluralismu, neboť se neopírá o etické pojetí dobrého života, ale o deontologickou morálku, která umožňuje uznávat rozdíly aniž bychom je hodnotili, nejde ovšem o relativismus, neboť posouzení umožňuje princip participační rovnoprávnosti, jenž zajišťuje, aby uznání nároků jedné skupiny nezhorsilo postavení skupiny jiné. Normativním jádrem dvoudimenzionální teorie Fraser je tedy *princip participační parity*, který by členům poskytoval institucionální a ekonomické mechanismy k tomu, aby mohli participovat na životě společnosti jako rovný s rovným.

Na rovině sociální teorie Fraser navrhuje východisko *perspektivního dualismu*, pomocí něhož lze uchopit kauzální interakce mezi kulturní politikou difference a sociální politikou rovnosti a rovněž předejít nezamýšleným důsledkům kulturního uznání na formálně ekonomické procesy a ekonomického přerozdělování na formálně kulturní praktiky. Tento přístup empiricky zakotvuje pomocí populárních pojetí spravedlnosti, které podle ní vytvářejí nesubjektívni diskurzivní formace zprostředkovávající společenskou kritiku a sociální protest. Oprávněnost perspektivně dualistického přístu-

pu Fraser zdůvodňuje na několika příkladech, zejména pak na kategorii genderu a rasy, které podle ní představují jednoznačně bivalentní společenské struktury, zároveň ovšem ani třída a sexuální orientace nejsou jednoznačně jednodimenzionální a rovněž na ně je třeba aplikovat přístupy uznání i přerozdělování. Hospodářství a kultura jsou pro Fraser dvě neredukovatelné analytické perspektivy, ze kterých ovšem musí být posuzovány všechny sociální praktiky zabírající plné participaci na společenském životě. Na rovině politické analýzy se Fraser věnuje institucionálnímu zakotvení obou podmínek participační parity. Politické strategie rozlišuje na postupy *afirmativní* a *transformativní*, které mohou být aplikovány jak na politickou ekonomii, tak na kulturní politiku. Cílem afirmativních strategií je korigovat nespravedlivé účinky společenských struktur, bez kritiky a redefinice základních příčin nespravedlností, jinými slovy zaměřují se na konečné výsledky. Naproti tomu cílem transformativních strategií je snaha restrukturalizovat základní struktury společnosti, které generují nespravedlivé účinky. Jinými slovy zaměřují se na kořeny nespravedlností. Fraser si ale uvědomuje složitou praktickou prosaditelnost transformativních strategií, hledá proto nějakou střední cestu, která by spojila politickou proveditelnost afirmativních strategií s radikálně reformním obsahem transformačních strategií. Tuto střední cestu označuje jako strategii „nereformistických reform“, které by pomocí afirmativních prostředků mohly vést na základě kumulace výsledků k hlubokým strukturálním změnám, jež jsou cílem transformativních strategií.

Ve druhém oddílu knihy předkládá svoje pojetí Axel Honneth, který současné kapitalistické společnosti konceptualizuje pomocí diferencovaného pojmu uznání, jenž podle něj v této podobě umožňuje zahrnout rovněž nespravedlnosti zakotvené v politické ekonomii. Inspirován Hegelovou filozofií Honneth formuluje tříčlennou koncepci uznání s odkazem na historické vyčlenění tří sfér uznání, které se vždy řídí specifickým normativním principem. Na úrovni intimních vztahů se rozvíjí *sféra lásky*, v níž dominují posto-

-rodinné aktivity v České republice. Ve své činnosti postupuje v souladu s učením katolické církve. Internetové stránky NCR jsou přehledně členěny do následujících kategorií: Naše činnost (představuje současné aktivity NCR), Rodina a stát (nabízí strukturované subkategorie Postavení rodiny v mezinárodním kontextu dále strukturovanou takto: Dokumenty, Názory – články, Významné mezinárodní události a Federace katolických rodinných svazů v Evropě; Postavení Rodiny v ČR dále strukturované takto: Dokumenty, Prorodinné aktivity, Základní demografické údaje a Události), Rodina a církev (Vatikán, Katolická církev v ČR), OSN (Mezinárodní den rodin, Významné mezinárodní konference...), Aktuální, Archiv, Odkazy (obecné i na stránky regionální sítě rodinných center) a Výroční zprávy. Orientace informací, které stránka nabízí, je zřejmá a reflektuje úhel pohledu katolické církve na rodinu. Stránky jsou přehledně členěné a u vybraných kategorií nabízejí vedle české také německou verzi.

<http://www.rodiny.cz> | Hodnocení: **1/2

APERIO – SPOLEČNOST PRO ZDRAVÉ RODIČOVSTVÍ: Aperio – společnost pro zdravé rodičovství je nezisková organizace se zaměřením na oblast postavení rodičů ve společnosti a porodnictví. V těchto oblastech prosazuje právo žen rozhodovat o způsobu, místě a poskytovateli porodnických služeb. A také rovné zacházení se ženami a muži v rodině a na pracovním trhu. Mezi hlavní činnosti, které Aperio v těchto oblastech realizuje, patří vzdělávání, výzkumy a odborné analýzy, publikační činnost, spolupráce s médii a lobbying. Vedle analýz vydává od roku 2002 pravidelně dvakrát či třikrát ročně časopis Aperio a zajímavé příručky a analýzy (na stránkách je možné příručky stáhnout ve formátu pdf). Vedle kategorie O nás, která nabízí základní informace o organizaci, jsou tu kategorie Porodnictví (se subkategoriemi: Průvodce porodnicemi – elektronicky zpracovaný přehled aktuálních kontaktů, služeb a zá-

je péče a lásky jako druh citového uznání, na úrovni právních vztahů se vyčleňuje *sféra práva*, která je řízena normativními idejemi právní rovnosti a rovného respektu k autonomii osob, a konečně na úrovni sociálních vztahů figuruje *sféra sociálního ocenění*, která je ovládána principem výkonu a v jejímž rámci lze podle Honnetha tematizovat otázky spojené s přerozdělováním. Vzhledem k tomu, že Honneth chápe současné kapitalistické společnosti jako určitou vývojovou fázi odstupňovaných vztahů uznání, sociální konflikty konceptualizuje s odkazem na dosažený stupeň těchto vyvíjejících se principů. Normativně zakotvuje svou teorii v morální zkušenosti a očekáváních spjatých s jednotlivými principy uznání, jejichž nedodržování se stává motorem společenských změn. Honneth boje v oblasti přerozdělování tedy pojímá jako boje o přehodnocení vládnoucích definic výkonu, ovšem vzhledem k možnostem institucionálního propojení jednotlivých principů uznání zde dochází rovněž k uplatňování principu právní rovnosti a tedy mobilizaci právních argumentů. Všem třem sférám uznání Honneth přiznává určitý vývojový potenciál, který je ovšem pro sféru práva nejzřetelnější. Prostřednictvím těchto převisů platnosti dochází ke společenskému pokroku a zlepšování podmínek sebeuskutečnění individua, Honneth ale vyzdvihuje vývojový potenciál především druhého a třetího stupně, na nichž probíhá postupná individualizace a právní egalizace a proces zobecnění principů hodnocení výkonu. Honnethova teorie tedy obsahuje jak synchronní diferenciaci typů uznání (láska, právo a hodnocení výkonu), tak diachronní část, která vysvětluje historický vývoj jednotlivých sfér uznání. Honneth vyčítá Fraser zejména nedostatečné zohlednění právního zrovnoprávnění, které ve své dvoudimenzionální teorii nepojímá jako samostatnou dimenzi, ale spíše jako určitý prvek zprostředkovávající nápravu v obou dimenzích spravedlnosti. Dále Fraser vyčítá její redukcionistické spojení teorií uznání s politikou identity. Podle něj kulturní uznání představuje nesourodý a rozsáhlý soubor odlišných požadavků, které lze uchopit pomocí jednotlivých stupňů uznání.

Ve druhé části knihy na sebe oba autoři přímo reagují a znovu probírají některé aspekty obou přístupů ke spravedlnosti, přičemž se shodují v zásadě na třech rovinách vzájemného sporu. Na první úrovni je to neshoda ohledně empirického vztažného bodu teorie, jinými slovy ohledně způsobu usměrnění teorie ve vztahu k sociální realitě jakožto imanentního ospravedlnění kritiky. Na druhé rovině je to spor o konceptualizaci sociálního řádu kapitalismu a v jeho rámci určení místa kultury. Jako třetí rovinu sporu vyzdvihují otázku normativního základu kritické teorie. Podle těchto tří bodů pak oba strukturuji své příspěvky a kritiky druhého z partnerů diskuse.

Společná kniha Fraser a Honnetha představuje inspirativní diskusi ohledně způsobu obnovení původních nároků kritické teorie a nového uchopení souvislostí teorie a praxe, které by umožnilo definovat emancipační potenciál doby a pomohlo by ovlivnit prosazení normativních nároků. Rozsah argumentů je dán především interdisciplinárním přístupem obou kritických teoretiků, kteří na rovině morální filozofie, sociální teorie a politické analýzy usilují o pojmenování klíčových politických a sociálních problémů v současných pozdně kapitalistických společnostech. Jejich dialog tak směřuje ke komplexnímu hodnocení sociálních změn a definici přiměřeného pojmu kapitalistické společnosti ve spojení empirické analýzy a normativního myšlení. Prvotní diskusi o vztahu přerozdělování a uznání lze proto v širší rovině chápat jako analýzu určujících fenoménů současných kapitalistických společností, která umožní kontextualizovat aktuální boje a společenské napětí v procesech globalizace.

Poznámky

1 Nakladatelství se přiklonilo k přechýlení příjmení Nancy Fraser podle českého jazykového úzu, v dalším textu recenze nicméně uvádím v souladu se svým přesvědčením o nevhodnosti přechylování cizích jmen v českých překladech reálné příjmení autorky.

kladní statistické údaje ze 102 porodnic v ČR, včetně možnosti vyhledávání podle nejčastěji zjišťovaných kritérií; Porodní asistentky, Duly, Poradna, Infomateriály a pomůcky, Legislativa a Zahraniční spolupráce). Další kategorií je Rodina a společnost (subkategorie s praktickými informacemi o sociálním zabezpečení a zaměstnání, ale také Poradnu a Služby pro rodiče). Kategorie Infocentrum nabízí kontakt na informační centrum a knihovnu (včetně nabídky filmů) provozované sdružením. Zajímavostí je, že sdružení připravuje Knihu porodních příběhů, pro niž sbírá příběhy a osobní zkušenosti s porodem. Předností stránek, které jsou v českém jazyce, je zajímavá grafika a přehlednost.

<http://www.aperio.cz> | Hodnocení:*****

SÍŤ MATEŘSKÝCH CENTER V ČESKÉ REPUBLICE: Síť mateřských center v ČR (dále MC) je nezisková organizace, nebo spíše uskupení neziskových organizací. Hnutí MC vzniklo v ČR v roce 1990, první MC bylo založeno v roce 1992. MC jsou svépomocné skupiny zpravidla zřizované matkami na rodičovské dovolené. Mezi hlavní cíle mateřských center patří zajišťovat program pro děti i matky – MC poskytují možnost společenství, solidaritu a otevřenost, a plní tak důležitou integrační roli v komunitním životě. Internetové stránky MC nabízejí Seznam členů Sítě MC v ČR (včetně možnosti vyhledávání a odkazů na internetové stránky), kategorie Sítě MC v ČR pak informuje o vzniku Sítě MC, jejích hlavních cílech, aktuální činnosti a projektech, Kalendář akcí (připravované akce MC v celé ČR), Mezinárodní zkušenosti, Spolupracující organizace, Novinky, Napsali o nás. Stránky mají také anglickou verzi, nabízejí možnost výměny zkušeností, diskusní fórum, a praktické informace, jak začít.

<http://www.materskacentra.cz> | Hodnocení:****